

Mobilisaziun 1914: La Svizra defenda cun success sia neutralitad

DA JOHANN ULRICH SCHLEGEL

■ «Mintga pajais ha in'armada, sche betg l'atgna, alura in'estra.» Questa frasa conuschenta ed a medem temp disfamada è significativa per la situaziun da la Svizra l'onn 1914. Tegnend en egl questa maxima, ha la Svizra contribuì essenzialmain a la protecziun dal pajais e da la popula-ziun durant l'emprima guerra mundiala.

In temp da gronda activitad

La catastrofa da l'emprima guerra mundiala ha tutgà l'Europa che cumenzava gist a sa pusar e giudair ina tscherta bainstanza ed in progress material. Er en Svizra han ins prendì conuschientscha plitost cun surpraisa da l'erupziun da la guerra. Dapi il matg 1914 eran millis Svizzers viagiads a Berna per visitar la gronda exposiziun naziunala. Cunquai che ulteriurs millis Svizzers da l'exteriur èn arrivads en la patria, è quella la finala sa sviluppa da ad ina gronda manifestaziun naziunala. A l'entschatta dal temp da vacanzas era bunamain mintga letg d'hotel occupà en Svizra.

En quest temp da gronda activitad èn crudads ils 28 da zercladur ils culps fatals da l'attentat a Sarajewo sin ils successurs al tron austriac-ungarais, l'archiduca Franz Ferdinand e sia dunn Sophie von Hohenberg. Ils 28 da fanadur ha l'Austria-Ungaria declerà la guerra a la Serbia che vegniva fatga responsabla per l'assassinat. Sin fundament dal sistem d'alleanza europeic da lez temp èn entrads en la guerra da la vart da la Serbia er la Russia, la Frantscha e pli tard l'Engalterra e da la vart da l'Austria-Ungaria la Germania.

Entaifer paucas emnas èn ils hotels sa svidads. Cun ils giasts da vacanzas han bandunà era ils lavurants esters da differentas naziuns lur plazzas da lavur en Svizra. Els èn vegnids clamads sut las armas en lur patria.

La regenza federala ha gì da tut temp sut controlla questa situaziun.

Mitraglia, model Maxim 1911, en posiziun da defensiun encunter aviuns, montà sin in char da muniziun.

FOTOS MAD

Cura che las relaziuns politicas èn sa pegiuradas pli e pli sin plaun internaziunal, ha ella ordinà ils 31 da fanadur 1914 la mobilisaziun da guerra da l'entira armada.

Tge è stà l'intent da questa mobilisaziun?

Igl era enconuschent che tant il stab general da la Germania sco era quel da l'Austria discutavan en lur studis generals adina puspè la pussaivladad da duvrar la Svizra sco pajais da passagi en cas d'ina guerra. Già il 1905 è l'ambassadur franzos a St. Petersburg vegnì infurmà da general Brun ch'il spiunagi franzos haja intervegnì talas intenziuns dal stab general tudestg. Cun ina avanzada a Delsberg e Pruntrut vuleva ins guntgir la barricada Montbéliard – Belfort. Il mars 1904 aveva general Schlieffen proponì en in referat a l'academia militar da la Prussia da tschinclar l'armada franzosa cun ina avanzada tras la Belgia e tras la Svizra.

General Ulrich Wille (1848 – 1925) è stada cun distanza la pli ferma personalitad che ha intervegnì en la politica svizra durant la prima guerra mundiala.

Igl è pia evident ch'il cussegl federal è sa concentrà a chaschun da la mobilisaziun surtut sin il cunfin periclità al nordvest. Entaifer paucs dis ha il comando da l'armada postà trais divisiuns en quesa part periclitada dal cunfin tranter Basilea e Les Rangiers e trais ulteriuras squadriglias sco reserva en la regiun da Bienna-Soloturn, Burgdorf e Berna.

L'atmosfera tranter ils radund 210 000 schuldads e sutuffiziers ed ils 8000 uffiziers era buna. En quest grev mument tegnev'ins ensemen, conscients ch'ins stueva dar forza in a l'au-ter e sa defender sco pievel, malgrà eventualas dispitas internas. Ils schuldads mobilisads furmavan la pli gronda armada che la Svizra aveva gì fin alura. Mancanzas en l'instrucziun ed en l'armament vegnivan eliminadas cuntinuadamain. Svelt è sa furmada ina solidaritad privata e publica, grazia a la quala èn vegnidas creadas pli tard las stivas da schuldads.

Ulrich Wille u Theophil Sprecher sco general?

Ils 3 d'avust è l'assemblea federala sa reunida a Berna. Sut la direcziun dal president da la confederaziun Arthur Hoffmann era la regenza federala sa decidida en il fratemp da nominar Ulrich Wille, il cumandant dal terz corp da l'armada, sco general. La maioritad da l'assemblea federala e surtut ils represchentants da la Svizra romanda dentant preferivan Theophil Sprecher von Bernegg, il schef dal stab general. Atgnamain fiss la tscherna da Sprecher sco schefcumandant da l'armada damai stada be anc ina formalitad. Il cussegl federal ha dentant empruvà da persvader il parlament da sia opiniun, fin che quel ha resignà e tschernì Ulrich Wille sco schefcumandant da l'armada.

Il cussegl federal ha probablmain tschernì la varianta la pli cunvegnetta. Sco schef da la partiziun dal stab general aveva Sprecher preparà tut ils plans per la mobilisaziun, conuscheva a fund il comando dal stab general e manava quel a moda suverana – ins vuleva damai salvar el en quest post impurtant. L'assemblea federala per cunter giuditgava plitost tenor criteris politics e motivs persunals. Wille era in cumandant versà, ma sias metodos eran gist per ils Romands memia prussianas e memia sumegliantas a quellas dals Tudestgs. Wille gieva uschè lunsch ch'el discurriva era privat mo tudestg da scrittira e betg tudestg svizzer. Pervi da quests tratgs da character n'era el betg fitg popular en Svizra romanda. E per ils socialdemocrats era el memia autoritar.

Gist per pudair far frunt a la Germania, che valeva sco bler pli pussanta, vuleva il cussegl federal tscherner uss ina personalitad integra e da character sumegliant als Tudestgs. Wille aveva almain gia cumprovà sias abilitads militaras il 1912, cura che l'imperatur Wilhelm II. aveva visità cun uffiziers tudestgs la manevra d'atun svizra.

Defender la neutralitad cun tut ils meds

Il cussegl federal ha agì vinavant a moda decidida e svelta. Suentar la mobilisaziun e la tscherna dal general ha la regenza federala pretendì plainpudairs da l'assemblea federala. Las novas furmas da la guerra pudevan crear situaziuns, en las qualas ella stueva reagir svelt.

Als pajais che avevan garantì a la Svizra il 1815 sia neutralitad per adina al Congress da Vienna, ed ad in pèr ulteriurs pajais ha il cussegl federal declerà ils 4 d'avust che la Svizra vegnia a defender cun tut ils meds sia neutralitad. Il cussegl federal era schizunt en ina posiziun uschè ferma ch'el ha declerà a la Frantscha che la Svizra vegnia a prender il dretg d'occupar tschertas parts da la Frantscha en l'Auta Savoia, sche la situaziun pretendia quai. Pli difficil èsi stà da persvader ils Stadis Unids da l'America da renconuscher la neutralitad da la Svizra. Ils Stadis Unids èn stads pronts da renconuscher la neutralitad svizra mo sut la cundiziun ch'era ils stadis inimis renconuschian quella.

Oz pon ins dir cun gronda probabilitad che las manevras imperialas dal 1912 en Svizra han intimà il stab general tudestg da laschar crudar il plan da Schlieffen da duvrar la Svizra sco pajais da passagi. Ed ins po dir bunamain cun la medema segirezza che en pliras fasas delicatas, en las qualas tant ils Tudestgs sco era ils Franzos han empruvà da chatschar l'inimi vers il cunfin svizzer, ha pir questa neutralitad armada pudì impedir che la Svizra è vegnida involvida en la guerra. En in mund da las pussanzas e da las armadas na datti naginas largias. Il vacuum da la pussanza vegn adina emplenì. E sche quella largia na vegn betg emplenida da l'atgna armada, vegn il territori liber occupà d'ina armada estra: En temps da pasch sin il palpiri dals stabs generals, en temps da guerra dentant cun tut las consequenzas da sias ter-rurs realas.